

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

คู่มือการจัดกิจกรรม
พัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง
คู่มือการจัดกิจกรรม
พัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2559 จำนวน 5,000 เล่ม

เจ้าของ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ
นายปวิจ ไร้วรรณกุล ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

คณะผู้จัดทำ

รองศาสตราจารย์ปภัสวดี วีระกิตติ

นายนพพร สุวรรณรุจิ

นางสาวจงกล ทรัพย์สมบูรณ์

นายอุบล เล่นวารี

นางวาสนา เลิศศิลป์

นางสาวชนกกานต์ หอวรรณภากร

นางสาวจิตติมา เรืองเดชสุวรรณ

นางสาวชลธิชา หงษ์เวียงจันทร์

รองผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ขอขอบคุณภาพประกอบ

รองศาสตราจารย์เกริก ยุ้นพันธ์

รูปเล่ม

นายวัฒนสินธุ์ สุวรรตานนท์

พิมพ์ที่

บริษัท สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

คำนำ

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานตามพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จึงจัดทำหนังสือ “คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม” เล่มนี้ขึ้น เพื่อใช้ในการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้แพร่หลายทั่วถึงทุกภูมิภาค

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเล่มนี้ จะอธิบายจุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติ กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการประเมินผลสำเร็จ เพื่อช่วยให้ทราบว่าโรงเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ประธานมูลนิธิยุวสถิรคุณ จะกล่าวย้ำเสมอว่า ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ คือ “ต้องทำทั้งโรงเรียน และทุกคนต้องทำ”

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ หวังว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่สนใจแนวปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมนี้ จะสามารถนำไปปฏิบัติตามบริบทจริงของโรงเรียนได้ รวมทั้ง ผู้บริหารองค์กร และประชาชนผู้สนใจ จะสามารถนำแนวปฏิบัตินี้ไปปรับใช้ในองค์กร เพื่อช่วยกันเพิ่มคนดีให้กับประเทศได้

นายปราโมทย์ โชติมงคล

ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

มูลนิธิยุวสถิรคุณ

4 มกราคม 2559

... การจะเล่าเรียนหรือทำการใด ๆ
ให้สำเร็จได้ด้วยดีโดยตลอดนั้น ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงเป็นใหญ่
เพราะความตั้งใจจริงนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญ
ที่จะช่วยกำจัดความเกียจคร้าน ความอ่อนแอ
และความท้อถอย ได้อย่างดียิ่ง
จะปลุกฝังความเอาใจใส่ ความขยันหมั่นเพียร
และความเข้มแข็ง ให้เกิดเป็นนิสัย
และนิสัยที่ดีที่ปลูกไว้แต่เยาว์วัย
จะเป็นคุณสมบัติติดตัวไปในวันข้างหน้า
จะช่วยพาตัวให้อาจสามารถเอาชนะอุปสรรค
และปัญหาต่าง ๆ ได้โดยตลอด
และประสบความสำเร็จความเจริญรุ่งเรืองต่อไปในชีวิต ...

พระบรมราชาบาท
พระราชทานแก่คณะอาจารย์ ครู และนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล
วันที่ 31 พฤษภาคม 2517

สารบัญ

บทที่ 1 | ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ

- 7 -

บทที่ 2 | กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

- 27 -

บทที่ 3 | แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

- 39 -

บทที่ 4 | การนิเทศติดตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม

- 47 -

บทที่ 5 | การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมและการประเมินผล

- 53 -

บทที่ 1

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสภานุคุณ

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้อ่านรู้จักความเป็นมาและงาน
ของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลินิธิยุวสถิรคุณ
ผู้อ่านจะทราบกระบวนการพัฒนา
โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมว่ามีขั้นตอนวิธีการอย่างไร
ใช้ตัวชี้วัดอะไรในการประเมินผล
และผลงานที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จอย่างไรบ้าง
เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ในการตัดสินใจพัฒนาโรงเรียน
เข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม

รู้จักศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้น้อมนำพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งพระราชทานให้กับคณะองคมนตรี ในโอกาสการจัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ.2555 ที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียน ดังนี้

“ให้ครูรักเด็ก และเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน
ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่ง
ช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน
เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี”

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชประสงค์ในการส่งเสริมการสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง จึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง “มูลนิธิยุวสถิรคุณ” โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานมูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งมีความหมายว่า มูลนิธิยุวสถิรคุณจะสร้างสรรค์เยาวชนให้คงมั่นอยู่ในคุณความดีเสมอ โดยดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนควบคู่กันไปในศูนย์ 3 แห่ง ได้แก่

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา และ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้อัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า **“ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง”** มาเป็นวิสัยทัศน์ในแผนดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของอาชีพครู การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเป็นต้นแบบที่ดีงามของนักเรียน
2. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบ และใช้โครงการคุณธรรม (Moral Project) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีความงามจากการลงมือปฏิบัติจริง และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมด้วยความภาคภูมิใจ
3. พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน ส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เพื่อเป้าหมายการสร้างคนดีสู่สังคม รวมทั้ง การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้เป็นต้นแบบ และเป็นศูนย์เรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม
4. เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ และถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดี และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นักเรียนแบบองค์รวมได้ ภารกิจที่สำคัญคือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และการเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังอบรมบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ชยัน อดทน สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสุขและความเจริญ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนตามแนวทางของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีความงามจากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม/โครงการนั้นๆ ด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนให้น้อยลง และส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และเป็นศูนย์เรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมเพื่อการขยายผลโรงเรียนคุณธรรมเครือข่ายในโอกาสต่อไป

งานหลักของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จึงให้ความสำคัญกับงานพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้ครูสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวมได้ จะเป็นหลักประกันสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสามารถเริ่มต้น และดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องด้วยความมุ่งมั่นของครู ร่วมกับการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของนักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกโดยย่อว่า “โรงเรียนคุณธรรม” ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอนหลัก และแบ่งเป็น 10 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม มีขั้นตอน ดังนี้

(1) การประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึกแก่ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจ สัมผัสใจ และพร้อมใจกัน ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในการตัดสินใจเข้าร่วมการพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม

(2) การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เป็นการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหา “คุณธรรมเป้าหมาย” และระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของคุณธรรมเป้าหมายแต่ละด้านที่โรงเรียนได้คัดเลือกไว้ คุณธรรมเป้าหมายที่มีการระบุพฤติกรรมบ่งชี้ไว้ด้วย จะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มทราบบริบทปฏิบัติตนในแต่ละด้าน เช่น ด้านความซื่อสัตย์ วิธีปฏิบัติของครู เช่น เข้าสอนตรงเวลา ส่วนวิธีปฏิบัติของนักเรียน เช่น ไม่ลอกการบ้าน เป็นต้น และให้ทราบแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรม (Moral Project) เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม

(3) การพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ และนักศึกษาแกนนำ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานเป็นหลักในการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

(4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดี เป็นการพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนในชั้นเรียนที่บูรณาการสาระคุณธรรมเข้าไปในสาระวิชาต่างๆ โดยจะดำเนินงานตาม ความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

(5) การศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบในภูมิภาคใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งด้านวิชาการ และกิจกรรมพัฒนานักเรียนร่วมกัน เพื่อความยั่งยืนของ โรงเรียนคุณธรรมในชุมชนท้องถิ่น และภูมิภาค

2. การลงมือปฏิบัติของโรงเรียน

(6) ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือพัฒนา “โครงการคุณธรรม” (Moral Project) ซึ่งจะเป็น แผนปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ความดี เป็นการระดมสมองในการ วางแผน แบ่งงานกันทำ ลงมือปฏิบัติ ปรึกษาหารือกัน และประเมินผลสำเร็จร่วมกัน ประการสำคัญคือ ต้องเป็นโครงการคุณธรรมที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่

3. การนิเทศอาสาติดตามโรงเรียน

(7) การนิเทศอาสาติดตามเพื่อเสริมหนุนและให้กำลังใจโรงเรียนโดยผู้นิเทศอาสาของมูลนิธิยุวสถิรคุณ จะมาเยี่ยมชม ให้คำแนะนำ เพื่อให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นกำลังใจให้กันและกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง และจะเกิดความยั่งยืนตลอดไป

4. การรายงานความก้าวหน้าและการประเมินผล

(8) การประชุมเชิงปฏิบัติรายงานความก้าวหน้าของโครงการจะจัด 2 ครั้ง/ปี เมื่อครบ 6 เดือน และครบปี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอผลงานความสำเร็จ

(9) การสังเคราะห์ และถอดบทเรียน เพื่อให้โรงเรียนปรับปรุงกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

(10) การประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เป็นการประเมินผลพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (มยส.) รอบ 1 ปี

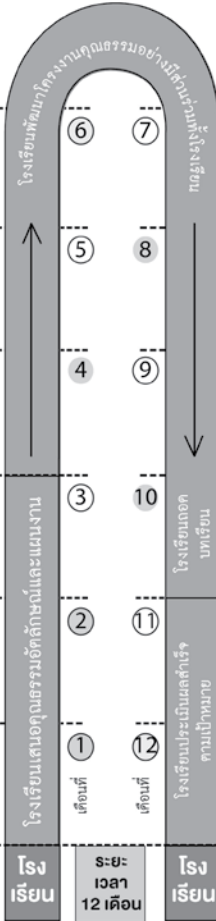

**ประชุม
ความก้าวหน้า
รอบ 6 เดือน**
(แลกเปลี่ยนเรียนรู้
การดำเนินงานคุณธรรม)

**นิเทศ
อาสาครั้งที่ 1**
(เยี่ยมชม
การดำเนินงาน
ของโรงเรียน
กระตุนการมีส่วนร่วม)

1. ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้บริหาร
2. อบรมพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ
3. อบรมพัฒนานักเรียนแกนนำ
4. ศึกษาดูงานโรงเรียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้

**มยส.
เขตพื้นที่**

**นิเทศ
อาสาครั้งที่ 2**
(เยี่ยมชม
ความก้าวหน้า
ของโครงการ
คุณธรรม)

**นิเทศ
อาสาครั้งที่ 3**
(ร่วมถอดบทเรียน
ความสำเร็จ)

**ประชุม
ความก้าวหน้า
รอบ 12 เดือน**
(แลกเปลี่ยนเรียนรู้
เพื่อสร้างองค์ความรู้
และขยายผล)

**มยส.
เขตพื้นที่**

สาระสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

หัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คือ “การแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรม หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์” ดังนั้น แนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จึงใช้ตารางคุณธรรม อุดลัักษณ์ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน **คุณธรรมอุดลัักษณ์** ประกอบด้วย **คุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์)** ซึ่งเกิดจากที่ประชุมระดมสมองของโรงเรียนตนเอง

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันตามสภาพปัญหาเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นๆ หรือคุณธรรมความดีที่โรงเรียนต้องการสร้างขึ้น เมื่อประชุมระดมสมองได้ความเห็นร่วมกันแล้ว จึงนำมาเขียนเผยแพร่ในรูปของตารางคุณธรรมอุดลัักษณ์ ดังตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้/ข้อปฏิบัติ (จำแนกตามกลุ่ม)		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ความซื่อสัตย์	<ul style="list-style-type: none"> - จัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส - พิจารณาความดีความชอบอย่างถูกต้องเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าสอนตรงเวลา - ไม่เอาเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ลอกการบ้าน - ไม่โกหก ไม่พูดเท็จ
ความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทำประโยชน์ให้เพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ
ความพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีแผนงานแผนเงินที่สอดคล้องกัน - ใช้จ่ายตามแผนงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายสมฐานะ - ใช้สื่อการสอนร่วมกันอย่างคุ้มค่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายอย่างประหยัด - อุดหนุน เสียสละเพื่อส่วนรวม

ในส่วนของแผนปฏิบัติงาน จะใช้ “**โครงการคุณธรรม**” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์คุณความดี จะใช้รูปแบบของโครงการ/โครงการ ที่มีการตรวจทานความสอดคล้องกับ**คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์)** ที่ได้กำหนดขึ้นไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

โครงการคุณธรรม ประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ
2. ความสำคัญของปัญหาและสาเหตุ

3. วัตถุประสงค์
4. กลุ่มเป้าหมาย
5. แผนการดำเนินโครงการ
6. งบประมาณ
7. หลักธรรมที่นำมาใช้
8. ความเชื่อมโยงสู่คุณธรรมอัตลักษณ์
9. วิธีการวัดและประเมินผล
10. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

การประเมินผลภาพรวมของการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมจะมีตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครู นักเรียนและบุคลากรทราบแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครอง 3. ครูและนักเรียนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ได้ตอบอย่างมีสัมมาคารวะ 4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น น่าเรียน

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	5. ครู นักเรียน ผู้บริหาร แบ่งงานรับผิดชอบพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6. มีโครงการคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่แต่ละคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	7. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีวินัยในการปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบ 8. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง	9. ครู นักเรียน ผู้บริหาร ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน	10. บรรยากาศในโรงเรียนทุกภาคส่วนร่วมมือกันปฏิบัติงาน ครู นักเรียน ผู้บริหาร ร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	11. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เผยแพร่ได้ และ/หรือ มีแผนการเรียนรู้การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	12. โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ผลงานความสำเร็จที่ผ่านมา

จากรายงานข้อมูลการนิเทศอาสาติดตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ในปี พ.ศ.2558 จำนวน 130 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินการในระหว่างปี 2555 - 2558 มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

(1) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ร่มรื่น เหมาะสมเป็นสถานที่เรียนมากขึ้น บริเวณโรงเรียนมีความสะอาด อาคารเรียนและสถานที่ต่างๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ในด้านบรรยากาศ พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีบรรยากาศของการร่วมมือกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ เป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น อาทิ เช่น การเดินแถว การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น อาทิ เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และการเสียสละเวลาว่างช่วยงานครูและผู้บริหาร เป็นต้น

(3) นักเรียนพัฒนาตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น เช่น มีสมาธิในการเรียน กล้าแสดงออก กระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

(4) โรงเรียนส่วนใหญ่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น โดยมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลากหลาย อาทิ เช่น การมอบทุนการศึกษา การบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ของโรงเรียน การบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน สนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยงานพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ช่วยเสริมแรงในการจัดอาหารกลางวัน เป็นต้น ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุน พบว่า ส่วนใหญ่จะมาจากชุมชน ภาคราชการ/รัฐวิสาหกิจ ผู้ปกครองและครอบครัว ภาคเอกชน องค์กรมูลนิธิ ชมรม และสมาคมต่างๆ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การบริจาคเงิน อนุเคราะห์ให้ใช้อาคารสถานที่ และจัดหาบุคลากร

(5) โรงเรียนเกิดนวัตกรรม/องค์ความรู้ของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้จากการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของโรงเรียน พบว่า เริ่มมีการพัฒนารูปแบบโมเดลหรือยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปสู่รายวิชาบางรายวิชาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและวัฒนธรรมของชุมชน และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยใช้การดำเนินโครงการคุณธรรมเป็นฐาน เป็นต้น

(6) โรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนใกล้เคียง ชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ผลพลอยได้จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

(1) โรงเรียนคุณธรรมมีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับสูงขึ้น ทั้งในระดับประถมศึกษา (ป.6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) เมื่อพิจารณารายสาระการเรียนรู้ พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 รายวิชาที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) พบว่า มี 4 รายวิชา คือ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และการทำงานอาชีพ ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

(2) โรงเรียนคุณธรรมมีนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพิ่มขึ้น พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.6) เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ถึงร้อยละ 78 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สูงถึงร้อยละ 90 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของรัฐได้เพิ่มขึ้น

(3) อัตราการลาออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมลดลง ในทางตรงกันข้ามพบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาเข้าศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ผู้ปกครองมีความมั่นใจในการส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียนคุณธรรมมากขึ้น กรณีที่มีจำนวนนักเรียนลาออกกลางคันบ้าง พบว่า เกิดจากการย้ายภูมิลำเนาเพื่อติดตามผู้ปกครอง และต้องไปประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นต้น

(4) โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากการประกวดแข่งขันต่างๆ การแข่งขันทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา การประกวดสิ่งประดิษฐ์ สิ่งของหรืองานสร้างสรรค์ทางศิลปะ การแข่งขันร้องเพลงและเล่นดนตรี ฯลฯ เป็นต้น พบว่า รางวัลที่ได้รับมีส่วนหนึ่งมาจากผลงานที่ได้รับการยกย่องหรือเชิดชูด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนี้ ผลงานความสำเร็จของโรงเรียนในการแข่งขัน จะมีทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับชาติ

(5) ชุมชนมีความตื่นตัวในระดับสูงมาก ในการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า ชุมชนจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เกิดเครือข่ายชุมชนจิตอาสา กับโรงเรียน สนับสนุนโครงการคุณธรรมของโรงเรียนมากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นฐานจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนในด้าน งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ และร่วมเป็นวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3. ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า

1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ 2) โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายใน ได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรของโรงเรียน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน มีความทุ่มเท รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย 4) บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการน้อมนำพระราชปณิธานการสร้างคนดีให้บ้านเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักกำลังใจในการดำเนินงาน 5) มีการพัฒนานักเรียนแกนนำรุ่นใหม่ให้มีการเรียนรู้เพื่อสืบทอดการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจากนักเรียนแกนนำรุ่นพี่ก่อนที่จบการศึกษาออกไปอย่างต่อเนื่อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือให้ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์คุณงามความดีนั้น จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมพึงประสงค์เพิ่มขึ้น พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลง ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดขึ้น และโรงเรียนยังได้รับประโยชน์อีกมากมาย เช่น

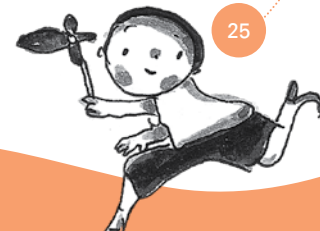
1. ครูจะตระหนักในบทบาทหน้าที่และเห็นคุณค่าของอาชีพครู มีศักยภาพในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับทั่วกัน
2. นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเองได้ และช่วยเหลือสังคมได้
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น
4. นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น และผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับที่ดีขึ้น
5. นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการนำไปต่อยอดขยายผลเชิงวิชาการให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

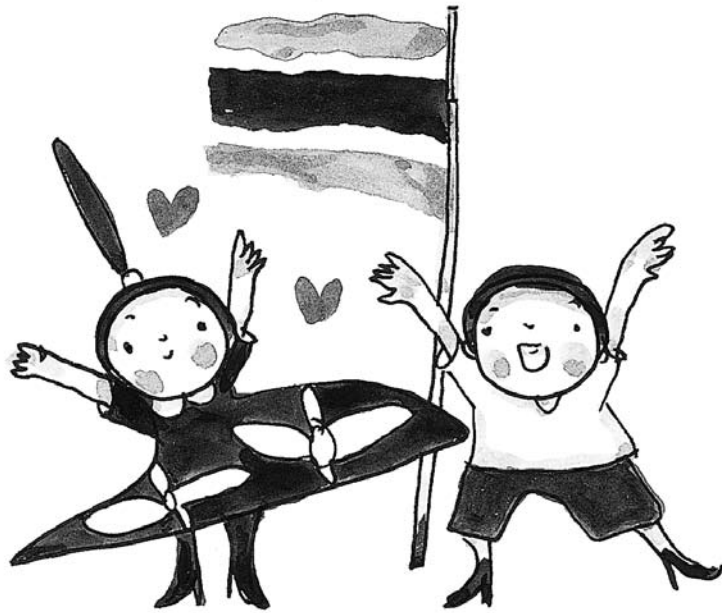

6. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สังคมชุมชน จะให้ความสนใจและมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างชาติความดีความสุขขึ้นในประเทศ

เมื่อโรงเรียนได้พัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมแล้ว ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม และยังเป็นการถวายเป็นความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อีกด้วย

บทที่ 2

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรมจริยธรรม

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้สนใจจะพัฒนาสถานศึกษา/
องค์กรให้เข้าสู่โรงเรียน/องค์กรคุณธรรมเข้าใจแนวทางการพัฒนา
โรงเรียนคุณธรรม และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานจริงได้
ผู้อ่านจะเข้าใจจุดมุ่งหมายของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม
ที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติรู้จักคุณค่าของตนเอง รู้จักใช้ชีวิตอย่าง
มีคุณภาพ และมีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน
ผู้อ่านจะทราบหลักการจัดกิจกรรมที่มุ่งฝึกทักษะชีวิตให้นักเรียน
องค์ประกอบของกิจกรรมจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง และทราบแนวทาง
และระยะเวลาปฏิบัติงานแต่ละช่วง
เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทจริงของโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ เป็นมูลนิธิยุวสถิรคุณที่มีภาระหน้าที่โดยตรงในการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “**ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง**” หลักการและแนวทางของกิจกรรมต่างๆ จึงมุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจ และจัดกิจกรรมฝึกทักษะที่จำเป็นให้แก่ครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน มุ่งให้ทุกคนในโรงเรียนรู้จักคุณค่าของตนเอง รู้จักใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจช่วยเหลือกัน มีความรักเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน มีความสามัคคี ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ บรรยากาศในโรงเรียนน่าอยู่ น่าเรียน ทุกคนจะอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข โรงเรียนจะเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบดึงดูดให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามาเรียนรู้ การใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม ชุมชนมีความสุข ประเทศชาติมีความสงบ ความเจริญอย่างยั่งยืน

หลักการจัดกิจกรรม

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. **กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม** เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน สร้างเสริมคุณลักษณะของการทำงานร่วมกัน สร้างสรรค์ค่านิยมที่ดีงามของกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคี มีน้ำใจที่ดีต่อกัน และมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2. **กิจกรรมมุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล** เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็น ตัวกระตุ้นให้นักเรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็น มีการตัดสินใจที่ดีภายใต้เหตุผลที่สืบเสาะ ค้นหา เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำทักษะจากการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

3. **กิจกรรมมุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต** การรู้จักทำงานเป็นทีม ทักษะการร่วมกันแก้ปัญหา รู้จัก การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกทักษะ ชีวิต ความอดทน อดกลั้น การช่วยเหลือมีน้ำใจ และจิตอาสา

4. **กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนคิด นักเรียนเลือก ลงมือทำ ประเมินผล และปรับแผนด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม

5. กิจกรรมที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันวางแผน คิดวิเคราะห์ ระดมสมอง อภิปราย ลงมือปฏิบัติ สรุปความรู้ถอดบทเรียนที่ได้รับ ช่วยสร้างความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ ความมั่นใจในการแก้ปัญหา และร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดำเนินงานด้านคุณธรรม

6. กิจกรรมสะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และชีวิตจริงของนักเรียน ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน รวมทั้งชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม

7. ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งเป็นการประเมินการปฏิบัติตนของนักเรียน (Performance Assessment)

8. กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน และการเรียนการสอนในสาระวิชาหลักต่างๆ ได้ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ตามสาระวิชา ได้ฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการทำงานเป็นทีม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของการทำงาน เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจในตนเอง รู้จักดูแลตนเองให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

องค์ประกอบของกิจกรรม

กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม อาจแบ่งองค์ประกอบของกิจกรรมได้ 6 เรื่อง ดังนี้

1. **กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ** เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดอบรมให้กลุ่มครูแกนนำ และกลุ่มนักเรียนแกนนำ เพื่อให้เป็นกลุ่มปฏิบัติงานริเริ่มร่วมกับผู้บริหาร
2. **กิจกรรมการจัดทำแผนและโครงการคุณธรรม** เป็นการดำเนินงานโดยโรงเรียนเอง ทุกขั้นตอน ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวผลักดัน โดยมีครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนเป็นหลักในโรงเรียน
3. **กิจกรรมนิเทศติดตาม** เป็นการจัดทีมให้มีการนิเทศติดตามการทำงาน เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานคุณธรรมให้มีความต่อเนื่อง อาจจัดเป็นการนิเทศภายใน และ/หรือการนิเทศจากบุคคลภายนอก ก็ได้
4. **กิจกรรมรายงานความก้าวหน้า** เป็นการจัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ครบ 6 เดือน และครบปี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนพัฒนาคุณธรรมในภูมิภาคใกล้เคียง และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ทั้งด้านสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานคุณธรรมร่วมกัน

5. กิจกรรมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน เป็นการประเมินหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้น้อยลง ตามที่โรงเรียนกำหนดเป้าหมายไว้ในแผน และวิเคราะห์หาปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

6. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นงานอำนวยการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งผลสำเร็จตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดไว้

แนวทางดำเนินงานและระยะเวลา

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ควรมีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 1 ปี เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติครบรอบปีแล้ว จะนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีต่อไป ดังนี้

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>1. กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ</p> <p>เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้อง 1.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ 1.3 การจัดให้ครูและนักเรียนแกนนำไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ	เดือนที่ 1-2

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับฟังวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม และนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง - ผู้บริหารโรงเรียนส่งรายชื่อครูแกนนำเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ต้นสังกัดจัดขึ้น - ผู้บริหารโรงเรียนส่งรายชื่อนักเรียนแกนนำเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการที่ต้นสังกัดจัดขึ้น หรือโรงเรียนจัดขึ้นโดยครูแกนนำที่ผ่านการอบรมแล้วเป็นวิทยากร - ผู้บริหารโรงเรียนนำผู้แทนครูและผู้แทนนักเรียนไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ ที่ต้นสังกัดจัดขึ้น หรือโรงเรียนดำเนินการเอง 	
<p>2. กิจกรรมการจัดทำแผนและโครงการคุณธรรม</p> <p>2.1 ผู้บริหารและครูแกนนำพัฒนาแผนงานคุณธรรมและโครงการคุณธรรมขึ้นในโรงเรียน โดยมีนักเรียนแกนนำเป็นทีมงานปฏิบัติ ร่วมกับนักเรียนทั้งโรงเรียน</p> <p>2.2 ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม ที่ร่วมกันคิด ร่วมแก้ปัญหา ปรับปรุงแผน และประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนบรรลุผลสำเร็จ</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานและมอบหมายงาน - ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมคณะทำงานพัฒนาแผนงานคุณธรรมของโรงเรียน - โรงเรียนประชุมกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก - แต่ละกลุ่มจัดประชุมระดมสมองเพื่อจัดทำโครงการคุณธรรม - ผู้บริหารโรงเรียนกำกับติดตามให้คำปรึกษาหารือในการลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม - ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมประเมินผลการปฏิบัติโครงการคุณธรรมเป็นช่วงๆ แล้วปรับปรุงแผน แก้ไขปัญหาให้ลุล่วง 	เดือนที่ 2-12

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>3. กิจกรรมนิเทศติดตาม</p> <p>3.1 โรงเรียนควรจัดให้มีคณะทำงานผู้นิเทศภายใน ไปติดตามเยี่ยมชมการปฏิบัติโครงการคุณธรรมของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้คำปรึกษาหารือ</p> <p>3.2 กรณีเป็นโรงเรียนในโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ จะมีศึกษานิเทศก์ของต้นสังกัดติดตามนิเทศ</p> <p>3.3 โรงเรียนในโครงการของ มยส. จะมีผู้นิเทศอาสาของ มยส. ไปนิเทศติดตาม</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศติดตามภายในและมอบหมายงาน - ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมคณะทำงานพัฒนาแผนการนิเทศติดตามภายในเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน และกำหนดตัวชี้วัดของโรงเรียน และจัดให้มีการประชุมหารือผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอตลอดปี - โรงเรียนประสานงานกับผู้นิเทศติดตามของต้นสังกัด	<p>ประมาณเดือนที่</p> <p>4, 8, 11</p>
<p>4. กิจกรรมรายงานความก้าวหน้า</p> <p>4.1 จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน</p> <p>4.2 จัดประชุมนำเสนอรายงานผลสำเร็จครบรอบปี</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมเตรียมนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน และเมื่อครบรอบปี - โรงเรียนนำเสนอผลงานความสำเร็จในเวทีที่ต้นสังกัดจัดขึ้น	<p>เดือนที่ 6,12</p>

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>5. กิจกรรมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน</p> <p>5.1 จัดเก็บข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงการงาน</p> <p>5.2 ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในภาพรวมของโรงเรียน</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนประชุมรวบรวมผลการปฏิบัติงานต่างๆทุกโครงการ/โครงการงาน เพื่อสะท้อนการปฏิบัติคุณธรรมความดีร่วมกัน - โรงเรียนจัดประเมินผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง	เดือนที่ 12
<p>6. การบริหารจัดการกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม</p> <p>6.1 ผู้บริหารวางแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม</p> <p>6.2 แต่งตั้งคณะทำงาน/ผู้รับผิดชอบ</p> <p>6.3 ติดตามงาน แก้ไขปัญหา ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>6.4 ให้มีการประเมินผลโดยกำหนดตัวชี้วัดที่ต้องการ</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารโรงเรียนสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด กำกับติดตามการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และประเมินผล - ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม - ผู้บริหารโรงเรียนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานคุณธรรมของโรงเรียนให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน	ตลอดปี

... การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียวคือ
การศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน
คือการศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัย
ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปรกติละอายชั่วกลัวบาป
ส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน
เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการ
และมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่าง
ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง
และอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์ ...

พระบรมราชาโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ 24 มกราคม 2540

บทที่ 3

แนวทางการพัฒนา
ศักยภาพครูแกนนำ
และนักเรียนแกนนำ

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูเข้าใจจุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู
และนักเรียนแกนนำ และทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ
และนักเรียนแกนนำอย่างย่อๆ เพื่อใช้ในการคัดเลือกครูและนักเรียน
เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ผู้ที่มีคุณสมบัติสามารถเป็นแกนนำ
ในการร่วมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม และใช้ในการจัดเวลา
การดำเนินงานได้เหมาะสมกับภาระงานจริงของโรงเรียน

จุดมุ่งหมาย

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ มุ่งให้โรงเรียนทุกแห่งสามารถมีการอบรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมได้ด้วยตนเองในโรงเรียน และสามารถส่งต่อรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่องรวมทั้งช่วยขยายผลให้โรงเรียนเครือข่ายได้

หลักสูตรการเรียนรู้ที่ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ จึงมุ่งเน้นการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียน เพื่อให้มีเครื่องมือในการระดมสมองคณะครูและนักเรียน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ครูสามารถเป็นวิทยากรของโรงเรียนตนเองเพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถทำได้เองอย่างต่อเนื่องและนำไปขยายผลในโรงเรียนเครือข่ายได้

ลักษณะของหลักสูตร และระยะเวลาการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการมี 4 หลักสูตร ได้แก่

1. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักสูตร 2 วัน ดำเนินการจัดฝึกอบรมโดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

2. หลักสูตรอบรมผู้นิเทศศาสตร์ติดตามโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
3. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำของโรงเรียน
4. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำของโรงเรียน

ในคู่มือเล่มนี้ จะนำเสนอเฉพาะหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ ซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 1 วัน (6.30 - 7 ชั่วโมง โดยประมาณ) โดยมีรูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-Based Training) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. ฝึกเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการอบรม ตามแผนการเรียนรู้ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียน
2. ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมในการเป็นครูวิทยากรโรงเรียนคุณธรรม
3. ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
4. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าอบรม เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างของหลักสูตร

ระยะเวลา	หัวข้ออบรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10 นาที	พิธีเปิด	
15 นาที	ชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมและปัจจัยสู่ความสำเร็จ	ผู้เข้าอบรมเข้าใจเรื่องกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
30 - 45 นาที	ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม	ผู้เข้าอบรมเข้าใจความแตกต่างของคำว่า “คุณธรรมและจริยธรรม”
1.30 - 2 ชั่วโมง	กิจกรรมการค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เข้าอบรมนำเสนอปัญหาของโรงเรียน 2. ผู้เข้าอบรมมีความเห็นร่วมกันเรื่องคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก 3. โรงเรียนจะได้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน
2.30 - 3 ชั่วโมง	กิจกรรมการสร้างความคิดด้วยโครงงานคุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เข้าอบรมเข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหา-สาเหตุ-แนวทางแก้ไข 2. ผู้เข้าอบรมเข้าใจถึงแนวทางการจัดทำร่างโครงงานคุณธรรม 3. โรงเรียนมีร่างโครงงานคุณธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาต่อเป็นโครงงานคุณธรรมของโรงเรียนได้

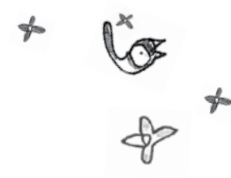

ระยะเวลา	หัวข้ออบรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
15 นาที	กิจกรรมทดสอบความรู้	ทราบผลการได้รับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
30 นาที	แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและการนิเทศติดตามโรงเรียน	ผู้เข้าอบรมมีความรู้ และเข้าใจในแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และสามารถประสานงานกับผู้นิเทศติดตามได้
15 นาที	พิธีปิดและพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ	ผู้เข้าอบรมมีแรงจูงใจในการริเริ่มงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
10 นาที	พิธีปิด	

สำหรับโครงสร้างหลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำจะใช้โครงสร้างเดียวกับหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ โดยให้ปรับหัวข้อ “แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและการนิเทศติดตามโรงเรียน” เป็น “การพัฒนางานกับครูแกนนำของโรงเรียน และการขยายผลสู่นักเรียนทั้งโรงเรียน”

วิทยาการอบรม

1. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และ หลักสูตรอบรมผู้นิเทศอาสา จัดอบรมโดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
2. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำของโรงเรียน และ หลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำของโรงเรียน อบรมโดยวิทยากรที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

บทที่ 4

การนิเทศติดตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรม

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูเข้าใจจุดมุ่งหมาย
และแนวทางของการนิเทศติดตามโรงเรียน
เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศติดตามภายใน
และประสานงานกับการนิเทศภายนอก

การนิเทศติดตาม

การนิเทศติดตาม เป็นกระบวนการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่ครู นักเรียนบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ การนิเทศติดตามเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เป็นกระบวนการสำคัญที่จะกระตุ้น และสนับสนุนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรมได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศแบบกัลยาณมิตร หรือ นิเทศอย่างมีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร คือ ผู้นิเทศมีลักษณะความเป็นกันเอง น่ารัก ชวนให้เข้าไปไต่ถามขอคำปรึกษา นำเครพ ให้ความรู้สึกรอบอุ้มใจเป็นที่พึ่งได้ นำยกย่องในฐานะเป็นผู้ทรงความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ อุดหนุนต้อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยาก และซับซ้อนให้เข้าใจได้

บทบาทของผู้นิเทศ

-
1. กระตุ้นส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมได้สำเร็จตามเป้าหมาย
  2. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้รับการนิเทศแบบกัลยาณมิตร
  3. เสนอแนะแนวทางแก้ไขหรือพัฒนางานในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
  4. สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ

เป้าหมายของการนิเทศ

1. โรงเรียนสามารถดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม
4. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน
5. มีองค์ความรู้และนวัตกรรมในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็นสำคัญของการนิเทศ

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ควรมีการนิเทศปีละ 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งมีประเด็นที่ผู้นิเทศควรรีให้ความสำคัญแตกต่างกัน ดังนี้

1. การนิเทศครั้งที่ 1

เป็นช่วงเริ่มต้นโครงการ การนิเทศติดตามครั้งนี้ จะช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนได้ลงมือดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ประเด็นที่ผู้นิเทศควรรีให้ความสำคัญเป็นพิเศษได้แก่

(1) การจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ ซึ่งประกอบด้วย คุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของ ผู้บริหาร ครู และ นักเรียน

(2) การออกแบบโครงงานคุณธรรม ที่มุ่งให้เกิดคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ตามที่แสดงไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

(3) การบริหารโครงงานคุณธรรมของโรงเรียน เช่น การวางแผนปฏิบัติการ การสร้างกลไกการนิเทศติดตามภายใน การส่งเสริมการดำเนินงานโครงงานคุณธรรม และการประเมินผล

2. การนิเทศครั้งที่ 2

การนิเทศในครั้งนี้จะอยู่ในช่วงกลางของการดำเนินงานโครงงานคุณธรรม ประเด็นที่ผู้นิเทศควรรีให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อจะช่วยสนับสนุนให้โครงงานคุณธรรมดำเนินไปตามทิศทางและเป้าหมายที่วางไว้ มีดังนี้

-
- (1) ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
  - (2) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
  - (3) การบริหารโครงการคุณธรรมของโรงเรียน
  - (4) แนวโน้มความสำเร็จของโครงการคุณธรรม

3. การนิเทศครั้งที่ 3

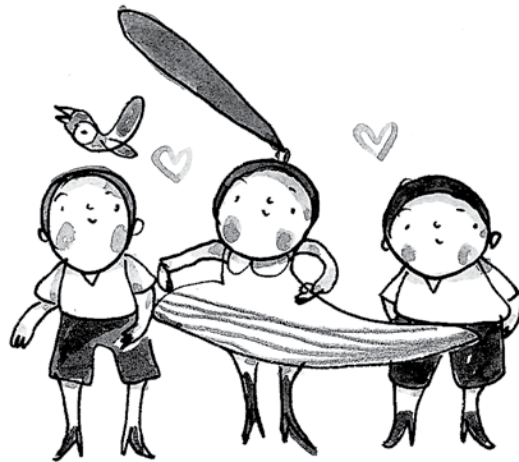
การนิเทศครั้งนี้จะอยู่ในช่วงใกล้เวลาสิ้นสุดของการดำเนินงานโครงการคุณธรรม ประเด็นที่ผู้นิเทศควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่

- (1) ความสำเร็จของโครงการคุณธรรม
- (2) ปัจจัยความสำเร็จของโครงการคุณธรรม
- (3) ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบต่อการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
- (4) การถอดบทเรียน
- (5) การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

การนิเทศติดตาม จะช่วยให้การจับเก็บข้อมูลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางชัดเจน และเป็นประโยชน์ในขั้นตอนการรายงานความก้าวหน้าของโครงการจนถึงการประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

บทที่ 5

การรายงาน
ความก้าวหน้าการดำเนินงาน
โรงเรียนคุณธรรม
และการประเมินผล

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
หลังจากที่ได้นำความรู้จากการฝึกอบรม
และการศึกษาคูณานฯ มาประยุกต์ใช้
จนทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน
ในทางที่ดีขึ้น และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้โรงเรียนอื่นได้

การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม และการประเมินผล

แนวทางการกำกับติดตามโครงการคุณธรรม จะใช้ตัวชี้วัดเป็นหลัก การจัดเก็บข้อมูลแต่ละเรื่อง จะช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ว่าจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร การกำกับติดตาม ให้คำปรึกษาหรือการดำเนินโครงการคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และปรับปรุงแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

ในการรายงานความก้าวหน้า จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติโครงการคุณธรรม ของแต่ละโรงเรียน เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาให้วิธีการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรมมีคุณภาพมากขึ้น

การประเมินผลภาพรวม เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตัวชี้วัดที่ใช้อาจใช้ตัวชี้วัดของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้ ดังนี้

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน	1. ครู นักเรียนและบุคลากรทราบแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง 3. ครูและนักเรียนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ได้ตอบอย่างมีสัมมาคารวะ 4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น น่าเรียน
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	5. ครู นักเรียน ผู้บริหาร แบ่งงานรับผิดชอบพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6. มีโครงงานคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่แต่ละคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	7. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีวินัยในการปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบ 8. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน ลดลง	9. ครู นักเรียน ผู้บริหาร ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน	10. บรรยากาศในโรงเรียนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ปฏิบัติงาน ครู นักเรียน ผู้บริหาร ร่วมกัน ปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน
6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	11. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่เผยแพร่ได้ และ/หรือ มีแผนการ เรียนรู้การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม	12. โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษา ศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

และอาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้ตามบริบทของโรงเรียน เช่น มีการขยายเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม มีภาคีความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มโรงเรียน และ/หรือ ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในภูมิภาค เป็นต้น

ในที่สุด การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จะทำให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของตนเอง มีแรงจูงใจให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียน เพื่ออาชีพของตนเองในอนาคต และเข้าใจคุณค่าของการเป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งจะเป็นพลังที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป

มูลนิธิยุวสติรคุณ

FOUNDATION OF VIRTUOUS YOUTH

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่เยาวชนอย่างยั่งยืน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเด็ก รวมถึงสนับสนุนการเสริมสร้างเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและอุดมการณ์ของครู เพื่อให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี

ในการขับเคลื่อนของมูลนิธิยุวสติรคุณ จะเป็นการดำเนินงานควบคู่กันไปใน ๓ ศูนย์หลักซึ่งเป็นหัวใจของมูลนิธิ ดังนี้

www.vyouth.org

มูลนิธิยุวสติรคุณ (สำนักงานใหญ่)

๒๑๔ ถนนนครสวรรค์ แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๒-๐๒๑๖ โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๐๒๓๕

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง

๑๗๓ ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๗-๗๑๓๓ ถึง ๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๘๒๒๖

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๒-๐๒๔๔

โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๐๒๔๔

ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๒-๐๑๐๔

โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๐๒๐๘